โลกกับชีวิต

ศูนย์รวมของทุกสิ่งอยู่ที่ใจมนุษย์

ระพี สาคริก

บทนำ

ความจริงที่พบได้จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งผ่านพ้นมาถึงปัจจุบัน ในขณะที่โลกซึ่งอยู่ในใจคนทั่วไปกำลังหมุนกลับทิศทาง ทำให้ภายในรากฐานอันเป็นธรรมชาติของคนส่วนใหญ่ เกิดแรงกดดัน โดยที่รู้สึกเครียดหนักมากขึ้น

ไม่ว่าใครมีมากมีน้อยแค่ไหน แม้บางคนอาจยังไม่รู้สึกเดือดร้อน วันหนึ่งข้างหน้าย่อมรู้สึกได้ ทั้งนี้และทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจของแต่ละคนที่ต่างระดับกัน อันถือเป็นธรรมชาติภายในภาพซึ่งเป็นองค์รวมเของคนในสังคม

จากจุดเริ่มต้นของแต่ละชีวิต

ก่อนอื่น ใคร่ขออนุญาตตั้งคำถามเพื่อจุดประกายความคิดว่า **ชีวิตคนเราที่เกิดมา ผลซึ่งปรากฏชัดในแต่ละช่วง เกิดจากภูมิกำเนิดหรือได้รับการหล่อหลอมโดยอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ?** หากตอบคำถามจากพื้นฐานความจริงของชีวิตน่าจะพบได้ว่า มีทั้งสองอย่างร่วมกัน นอกจากนั้น รากฐานซึ่งเป็นมาแล้วภายในภูมิกำเนิด น่าจะถือได้ว่าสำคัญที่สุด

ธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคนนับตั้งแต่เริ่มจุติมาสู่โลก นอกจากมีทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ยังมีเงื่อนไขซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานเป็นสิ่งกำหนดให้ร่างกายที่เกิดมาแล้วสามารถอยู่ได้ ก่อนการพึ่งตนเองได้อย่างอิสระ

จึงควรจะรู้ความจริงได้ว่า ชีวิตแต่ละคนขณะที่เริ่มต้นเกิดมา ย่อมมีกิเลสแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจมาแล้วมากบ้างน้อยบ้าง นับเป็นธรรมชาติภายในภูมิกำเนิดของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน

เราจึงควรรู้และยอมรับความจริงว่า ชีวิตมนุษย์แต่ละคนที่เกิดมา ย่อมมีกิเลสแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจมาด้วย โดยเหตุที่มนุษย์ทุกคนต้องการปัจจัย 4 นับตั้งแต่อาหารเพื่อบรรเทาความหิวโหย ที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มเพื่อให้ความอบอุ่นและความปลอดภัย รวมถึงการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งแต่ละชีวิตพึงต้องพึ่งพาอาศัยชีวิตคนซึ่งอยู่ใกล้ชิดตนมากที่สุดทั้งกายและใจ และคนผู้นั้นก็คือแม่ตัวเอง

สัญญาณที่ปรากฏออกมาจากปากแม้จะไม่เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษหรือภาษาชาติอื่นใดก็ตาม แต่ก็หาใช่ว่าจะไม่เป็นภาษาไม่ หากเป็น**ภาษาธรรมชาติ** หรืออาจกล่าวว่า**ภาษานานาชาติก็ได้** ในเมื่อเสียงร้องของเด็กทารกมีผลทำให้แม่รู้ใจลูกได้ว่าต้องการอะไร ไม่ว่าจะเป็นคนชาติไหนภาษาไหน

จึงสรุปได้ว่าความต้องการการช่วยเหลือจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นแม่ตัวเองหรือใครอื่นก็ตาม น่าจะหมายความว่า แต่ละคนมีกิเลสแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจมาแต่กำเนิด

ดังนั้นหากเงื่อนไขซึ่งแฝงอยู่ในวิญญาณมนุษย์ได้รับการชำระล้างออกไปจนหมดสิ้น ย่อมไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่จะทำให้ชีวิตและร่างกายเกิดมาได้อีกอย่างแน่นอน

อนึ่ง ธรรมชาติของสิ่งที่อยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์นั้น ในเมื่อแต่ละคนมีโอกาสเจริญเติบโต ควรจะมีสติปัญญาซึ่งเกิดจากความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติภายในจิตใจตนเองติดตามมาอย่างสมเหตุสมผล จึงนับได้ว่ามีการเกิดจากอีกด้านหนึ่งซึ่งช่วยชำระล้างกิเลสที่อยู่ในใจของแต่ละคน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมชาติอย่างสอดคล้องกัน

ดังนั้นภายในภาพรวมของชีวิตซึ่งมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงหมุนวนเป็นวัฏจักร ไม่ว่าจะมองไปยังประเด็นไหนซึ่งอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต ควรจะเห็นความจริงดังกล่าวได้จากทุกจุด

ด้วยเหตุนี้เอง ระหว่างช่วงเริ่มแรกเกิดมา วิถีชีวิตจึงควรมุ่งไปสู่การดับกิเลสอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นภายในภาพรวมของชีวิตแต่ละคนจึงไม่เพียงมีสองด้านเท่านั้น หากมีสมดุลย์ระหว่างกันและกันที่มีผลช่วยให้วิถีการดำเนินชีวิตจากความทุกข์มีการหมุนวนไปสู่ความสุข จากการที่แต่ละคนมีโอกาสเรียนรู้ความจริงได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ

ดังนั้น เมื่อธรรมชาติได้กำหนดไว้ให้โลกนี้มีมนุษย์ซึ่งมีชีวิตจึงมิได้มีเพียงคนเดียว หากยังมีปริมาณที่เกิดขึ้นและสิ้นไปอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนั้นในขณะเดียวกันยังมีความหลากหลาย จึงมีเหตุมีผลช่วยสอนใจให้**การเรียนรู้สามารถรู้ได้รอบด้านแทนการกำหนดกรอบจากใจตัวเองไว้อย่างแคบ ๆ**

ด้วยเหตุนี้เอง เงื่อนไขซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์แต่ละคนจึงมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีผลกำหนดสมดุลย์ระหว่างสองด้าน ช่วยให้แต่ละคนเรียนรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากด้านนอกซึ่งมีกระแสผ่านเข้าไปถึงจิตวิญญาณตนเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงช่วยให้เข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีความหลากหลาย และนำไปรวมไว้ในรากฐานจิตใจเป็นหนึ่งเดียวกันหมด

ดังที่กล่าวกันว่า รากฐานจิตใจมนุษย์คือศูนย์รวมของความรู้ความเข้าใจได้ทุกสิ่งทุกอย่าง หรืออาจกล่าวได้ว่าสามารถรู้และเห็นได้รอบด้าน

สื่อที่เป็นธรรมชาติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

หากเริ่มต้นจากเงื่อนไขที่อยู่ในจิตใจมนุษย์ออกไปสู่สิ่งซึ่งปรากฏเปลี่ยนแปลงอยู่รอบด้าน ธรรมชาติของมนุษย์เองซึ่งมีพลังในการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ ผ่านจากเหตุที่อยู่ในจิตใจออกไปสู่ร่างกายโดยการปฏิบัติ ซึ่งอาจกล่าวว่า **ปฏิบัติจากความจริงที่อยู่ในใจของแต่ละคน** นับเป็นสื่อธรรมชาติซึ่งสำคัญที่สุด นอกจากนั้นยังมีการพูดการเขียนซึ่งการแสดงออกจากใจ ที่ได้รับจากผลการปฏิบัติมาแล้ว ติดตามมาภายหลัง

จากเหตุดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นว่า หากอีกด้านหนึ่งประสงค์ที่จะอ่านความจริงจากใจบุคคลใดได้อย่างลึกซึ้ง ควรจะเรียงลำดับความสำคัญในการเรียนรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจบุคคลผู้นั้น โดยเริ่มต้นพิจารณาจากการปฏิบัติก่อนอื่น ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า ปฏิบัติได้แล้วจึงนำมาพูดและเขียน

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของมนุษย์โดยการแสดงออกจากการปฏิบัติต่อกัน จึงมีผลช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความจริงระหว่างกันให้เชื่อมั่นได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งก็คงมีความเป็นไปได้ทั้งสองทาง ทางหนึ่งคือการรู้สึกเคารพรักและศรัทธาจึงเปิดใจรับผลการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง กับอีกทางหนึ่งทำให้เกิดการไม่ยอมรับ

ส่วนการพูดการเขียนนั้น หากเริ่มต้นจากการปฏิบัติในสิ่งซึ่งตรงกับความจริงที่อยู่ในใจได้ ย่อมมีผลทำให้สามารถรู้ธรรมชาติระหว่างกันและกันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นแม้ความจริงซึ่งอยู่ในใจของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน อาจทำให้การแสดงออกมีความขัดแย้งเกิดขึ้น หรืออาจถึงขั้นทำร้ายกัน ผลในด้านดีน่าจะได้แก่การที่อย่างน้อยต่างฝ่ายต่างมีโอกาสเรียนรู้ความจริงซึ่งอยู่ในใจของแต่ละคนที่เคยห่างจากกันถึงระดับหนึ่ง ให้สามารถหวนกลับมาเชื่อมโยงถึงกัน หรือไม่ก็ห่างจากกันชัดเจนมากขึ้น

ดังนั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตทุกแง่ทุกมุมบนพื้นฐานความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ จึงมีธรรมชาติที่กำหนดเส้นทางชีวิตให้มีโอกาสรู้ความจริงจากใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ดังนั้น **การศึกษาธรรมชาติซึ่งน่าจะถือว่าสำคัญที่สุดของชีวิตแต่ละคน อันมีผลนำไปสู่การเรียนรู้ความจริงจากรากฐานจิตใจตนเองได้ถึงที่สุดจนจบ น่าจะได้แก่การเรียนรู้จากความหลากหลายของ**เพื่อนมนุษย์ทุกแง่ทุกมุมได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

ดังที่ความจริงได้กล่าวไว้ว่า **ธรรมะคือธรรมชาติ** น่าจะหมายความได้ว่า **ธรรมชาติของจิตใจมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญเหนือธรรมชาติของอย่างอื่นทั้งหมด**

วิถีการเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขที่อยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์แต่ละคน

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาย่อมมีกิเลสติดมาในรากฐานจิตใจอย่างเป็นธรรมชาติ หลังจากเกิดมาแล้ว ในเมื่อมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากการปฏิบัติต่อกัน ร่วมกับการปฏิบัติต่อชุมชน ซึ่งกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ใจซึ่งควรจะอยู่ใกล้ตัว ให้กระจายออกไปอย่างเป็นธรรมชาติจนกระทั่งกว้างและไกลมากที่สุดจึงจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่พื้นฐานการปฏิบัติ

ดังนั้นภายในกิจกรรมทุกรูปแบบที่มีอยู่ในวิถีชีวิตมนุษย์ ย่อมถือเป็นเวทีของการเรียนรู้ธรรมชาติซึ่งกันและกัน ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อให้วิถีการเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขที่อยู่ในจิตใจแต่ละคนซึ่งมีสมดุลย์เป็นสิ่งกำหนดให้เกิดความเป็นไปได้ มีโอกาสนำไปถึงจุดหนึ่งซึ่งมีผลชำระล้างเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองให้รู้สึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากการชำระล้างให้ผู้อื่นรู้สึกได้แล้ว การที่ตนเองรู้ความจริงดังกล่าวแล้วได้ ย่อมหมายความว่าชีวิตได้เข้าถึงความสุขโดยการให้จากใจตนเอง ซึ่งประกอบด้วย การให้ความรักความเข้าใจ ให้อภัย และให้โอกาส รวมทั้งให้ความเคารพรักและศรัทธา ซึ่งควรถือว่า **ยิ่งให้อย่างต่อเนื่อง ย่อมช่วยให้ตนได้รับความสุขลึกซึ้งยิ่งขึ้น**

หรืออาจกล่าวได้ว่า **วิถีชีวิตซึ่งนำปฏิบัติมาแล้วจากความจริงที่อยู่ในใจ ย่อมมีโอกาสเข้าถึงจุดซึ่งคืนจิตใจสู่ธรรมชาติ** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นธรรมชาติน่าจะหมายถึงการให้ความรักและรู้คุณค่าของพื้นดิน อันเป็นที่มาของชีวิต

ความรักที่มอบให้แก่กันและกัน ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ไม่ว่าระหว่างเพื่อนมนุษย์ ระหว่างญาติพี่น้อง แม้ระหว่างสามีภรรยา ซึ่งควรจะนำไปสู่ความมั่นคง น่าจะได้แก่การที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีความรักพื้นดินร่วมกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสะท้อนให้เห็นว่า ตนขาดความรักความจริงใจต่อพื้นดินถิ่นเกิด ย่อมมีแนวโน้มนำไปสู่ความร้าวฉานระหว่างกันไม่เร็วก็ช้า

วิถีการเรียนรู้จากความหลากหลาย

วิวัฒนาการของชีวิตที่เกิดมาสู่โลกได้หมุนวนอย่างเป็นวัฏจักรมาเป็นช่วง ๆ อีกทั้งมีการแตกกิ่งก้านสาขาออกไปสู่รูปลักษณะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ในด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ร่วมกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ เท่าที่ผ่านมา ก็ได้มีการพิสูจน์ความจริงสืบทอดกันมา ซึ่งปรากฏอยู่ในผลการวิเคราะห์เพื่อรู้ว่าพืชและสัตว์โลกทุกรูปแบบที่พบได้ในปัจจุบัน ในอดีตได้วิวัฒนาการมาจากอะไรบ้างกว่าจะมาถึงทุกวันนี้ อีกทั้งยังมีรูปแบบซึ่งเกิดมาใหม่และที่สูญพันธุ์ไปแล้ว

มนุษย์เป็นสัตว์โลกซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า น่าจะเป็นโค้งสุดท้ายของวิวัฒนาการ จากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิต ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมนุษย์มีส่วนต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ทั้งในด้านนามธรรมและรูปวัตถุ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้ทุกอย่าง ทั้งในด้านสร้างสรรค์และทำลาย ดังนั้น ทั้งการเกิดใหม่และการสูญพันธุ์จึงถือเป็นธรรมชาติของชีวิตทุกหมู่เหล่า

ดังนั้น สภาพการเปลี่ยนแปลงของชีวิตจนกระทั่งมาถึงมนุษย์จึงนับได้ว่า วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตในโลกได้มาถึงจุดหวนกลับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์มีทุกสิ่งทุกอย่างครบถ้วน มวลมนุษย์ในโลกซึ่งมาถึงโค้งสุดท้าย จึงมีการทำลายล้างกันเองปรากฏเป็นความจริง ดังจะเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นทุกขณะ

ในเมื่อทุกสิ่งมองได้สองด้าน ดังนั้นภายในรากฐานของมนุษย์แต่ละคน จึงมีการเรียนรู้อันเป็นธรรมชาติกับอีกด้านหนึ่งย่อมมีการนำใช้ประโยชน์ เพื่อหวังสนองความต้องการของกิเลสซึ่งมีเป็นธรรมชาติอยู่ในใจมนุษย์เอง

ธรรมชาติของทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ จึงเข้ามามีส่วนร่วมกับธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีความต้องการแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ดังนั้นหน้าที่ของมนุษย์ซึ่งธรรมชาติในแต่ละคนได้ถูกกำหนดให้นำปฏิบัติ น่าจะได้แก่ การเรียนรู้ความจริงจากความหลากหลายของทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่รอบข้าง

มนุษย์แต่ละคนที่เกิดมาสู่โลก ต่างก็มีเงื่อนไขภายในจิตวิญญาณเป็นธรรมชาติติดมาด้วย หลังจากเกิดมาแล้ว **การเรียนรู้จากการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานอย่างอิสระ** นับเป็นสิ่งที่ให้โอกาสแก่แต่ละคนเพื่อการเรียนรู้ความจริงจากรากฐานจิตใจตัวเอง โดยถือว่าคือพื้นฐานการศึกษาของชีวิตซึ่งเปิดโอกาสให้แต่ละคนนำวิถีทางไปถึงการรู้สัจธรรมซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณตนเอง

จากความหลากหลายถึงความเป็นหนึ่ง

ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์แต่ละคนนับแต่เริ่มต้นเกิดมา ย่อมมีความต้องการสิ่งภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อทำให้ร่างกายอยู่ได้ หลังจากเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง ผลที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสกับความหลากหลายของชีวิตและสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก ย่อมช่วยชำระล้างเงื่อนไขซึ่งอยู่ในจิตใจให้ลดน้อยลงจนกระทั่งถึงระดับหนึ่งแล้ว **เมื่อทุกสิ่งช่วยให้ตนเลี้ยงตัวเองอยู่ได้อย่างมีเหตุมีผล ณ จุดนี้เองที่ทำให้เกิดสภาพซึ่งเรียกกันว่า รู้จักความพอดี อันถือได้ว่า คือจุดแห่งสมดุลย์ที่อยู่ในรากฐานจิตใจของแต่ละคน อย่างเป็นธรรมชาติ**

ในเมื่อเงื่อนไขที่อยู่ในรากฐานจิตใจนับตั้งแต่เกิดมาสู่โลกมีระดับความแตกต่างกันเป็นธรรมชาติ ดังนั้นจุดที่ก้าวมาถึงความพอเพียงของแต่ละคน ในเวลาเดียวกัน ย่อมมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดา ทำให้วิถีชีวิตบางคน อาจมาถึงจุดดังกล่าวได้ตั้งแต่วัยยังน้อย บางคนวัยสูงมากแล้วก็ยังมาไม่ถึง คงมีความโลภ โกรธ หลงเพิ่มมากขึ้น

ภายในจิตวิญญาณของแต่ละคน การเรียนรู้ความหลากหลายควรจะเริ่มต้นอย่างมีเหตุมีผลและเป็นไปตามขั้นตอนของความจริง ซึ่งหมายความถึงการเริ่มต้นเรียนรู้จากทุกสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจแต่ละคนก่อนอื่น แล้วจึงสานต่อไปอย่างรู้เหตุรู้ผล ช่วยให้มีผลปลดกรอบของเงื่อนไขซึ่งอยู่ในใจตนเองให้เบาบางลงไปได้เรื่อย ๆ

การเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจมนุษย์แต่ละคนตามที่กล่าวกันว่า **เรียนจากธรรมชาติที่มีอยู่ในใจตนเอง และเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ** ที่สานถึงธรรมชาติซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจของเพื่อนมนุษย์แต่ละคน ซึ่งภายในองค์รวมย่อมมีความหลากหลาย โดยที่รู้ว่า**คุณค่าของชีวิตเพื่อนมนุษย์ทุกสภาพและทุกรูปลักษณะน่าจะมีความสำคัญเสมอเหมือนกันหมด** ทั้งนี้และทั้งนั้น หากแต่ละคนให้ความสำคัญแก่การยกระดับคุณภาพจิตใจตนเองโดยที่รู้ได้ชัดเจนถึงระดับหนึ่งแล้ว

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากมนุษย์ยังมีอคติ โดยเน้นความสำคัญและความพึงพอใจไปยังคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กับอีกด้านหนึ่ง**มีการรังเกียจคนบางกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกปฏิเสธสภาพเช่นนั้น คงยังหวังได้ยากว่าวิถีชีวิตตนเองมาถึงจุดการเรียนรู้ความหลากหลายที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน จนกว่าจะสามารถเห็นความจริงได้ว่า คนทุกสภาพชีวิตต่างก็มีคุณค่าเท่าเทียมกันหมด จึงจะสามารถให้ความรักความจริงใจแก่กันอย่างสนิทใจได้**

ดังเช่นการคบหาสมาคมกับนักโทษในคุกก็ดี กับผู้ซึ่งติดการพนันก็ดี ติดยาเสพติดก็ดีและ ใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ที่หารายได้จากการขายบริการทางเพศก็ดี แม้กระทั่งกลุ่มบุคคลผู้เป็นโรคเรื้อนและโรคเอดส์ก็ดี เป็นสิ่งน่ารังเกียจ คงหวนกลับมาให้ความสนใจว่า สภาพเหล่านี้น่าจะเป็นสิ่งท้าทายต่อการเรียนรู้ความจริงจากใจตนเองมากกว่า และอีกด้านหนึ่งย่อมเปิดโอกาสให้ตนเรียนรู้ความจริงได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

บุคคลผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาพ **เลือกที่รักมักที่ชัง** ย่อมยากที่จะสามารถบรรลุความสำเร็จในการเรียนรู้ความจริงซึ่งอยู่บนพื้นฐานความหลากหลาย ในเมื่อจิตใจยังไม่อาจพัฒนาอิสรภาพในตนเองให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนได้

ชีวิตซึ่งตกอยู่ในสภาพดังกล่าวจะได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้ ก็ต่อเมื่อมี**ความรู้สึกเอาชนะใจตนเองให้ได้มากยิ่งขึ้น** จึงจะสามารถนำวิถีการเรียนรู้ไปถึงจุดที่ยอมรับความจริงจากสภาพความหลากหลายได้อย่างครบถ้วน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า **การณ์จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้สำเร็จ น่าจะเกิดจาก การเอาชนะใจตนเอง จากการสัมผัสกับทุกสภาพชีวิตของเพื่อนมนุษย์ เพื่อฝึกฝนรากฐานจิตใจให้มีความมั่นคงแกร่งกล้า ช่วยให้เกิดความรักความจริงใจในสัจธรรมซึ่งมีอยู่ในใจตนเองเป็นหนึ่งเดียวได้อย่างครบถ้วน**

การเดินทวนกระแสสังคมเพื่อมุ่งสู่จุดหมาย

การเอาชนะใจตนเองนับเป็นพื้นฐานสำคัญของความรู้สึก**กล้าที่จะเดินทวนกระแสสังคม** ซึ่งบุคคลผู้รักษาสิ่งนี้ไว้ในวิญญาณตัวเองได้อย่างมั่นคง ย่อมควรแก่ความภูมิใจในตนเองเหนือการได้รับสิ่งอื่นใดทั้งหมด

อนึ่ง วิถีทางดังกล่าวจะเป็นไปได้ ในฐานะที่แต่ละคนมีความจริงในเป็นธรรมชาติอยู่ในใจตนเอง จึงควรจะรู้ความจริงได้ว่า ตนมีศีลปะอยู่ในจิตวิญญาณอันควรมุ่งมั่นรักษาไว้ อีกทั้งเรียนรู้จาก**การรู้ผิดรู้ถูก**จากการนำปฏิบัติอย่างอิสระ เพื่อให้รากฐานตนเองหยั่งลงสู่พื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้น

อนึ่ง สิ่งนี้ทุกคนมีอยู่แล้ว เพียงแต่ให้ความสนใจหวนกลับมาพิจารณาค้นหาความจริงจากใจตนเองอย่างต่อเนื่อง ย่อมพบและนำมาใช้ประโยชน์ได้ จึงช่วยให้การดำเนินชีวิตนำไปสู่การสร้างความดีงามชัดเจนยิ่งขึ้น

การใช้ศีลปะซึ่งแต่ละคนมีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองอย่างเป็นธรรมชาติแล้ว ย่อมทำให้มีความรู้สึกอยู่ภายใต้จิตสำนึกว่า การปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ความหลากหลายของสภาพชีวิตเพื่อนมนุษย์ในบางแง่มุมควรเป็นไปอย่างเปิดเผย ส่วนในบางสภาพก็ยังไม่ถึงเวลาที่สมควรจะดำเนินไปอย่างเปิดเผย

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากบางคนในสังคมยังไม่อาจยอมรับได้หากเปิดเผยในช่วงเวลาเดียวกันหมดทุกเรื่อง อาจมีผลทำให้เกิดความร้าวฉานระหว่างกันมากขึ้น เนื่องจากบางคนยังขาดความพร้อมที่จะเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง แต่ผู้ปฏิบัติเองย่อมรู้อยู่ในใจว่าจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติที่แท้จริงควรจะมีความชัดเจนอยู่ในใจตัวเอง และมีความมั่นคงเข้มแข็งอยู่กับสัจธรรม

หากสามารถนำปฏิบัติได้จากใจจริง ย่อมรู้ได้ด้วยตนเองว่า **ความดีไม่มี ความชั่วไม่มี คงมีแต่ความจริงจากใจซึ่งตนควรถือไว้ในรากฐานเป็นสิ่งสำคัญที่สุด** ดังเช่นที่มีการชี้ไว้ว่า **จงรู้กาลเทศะในการปฏิบัติทุกเรื่อง** ซึ่งสรุปแล้วน่าจะหมายถึง **การปฏิบัติอย่างมีศีลปะและมีสติ**

ความรักของมนุษย์

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า เมื่อมนุษย์เกิดมาสู่โลก ย่อมมีเงื่อนไขแฝงมาในจิตวิญญาณอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในรากฐานจิตใจของมนุษย์ทุกคน น่าจะได้**แก่ความรัก** อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงความรักย่อมมีเงื่อนไขอยู่ภายในสิ่งนี้ด้วย ทำให้แต่ละคนมองความรักด้วยความรู้สึกที่เกิดความเข้าใจอย่างหลากหลาย

ในยุควัตถุนิยมซึ่งทำให้คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เมื่อกล่าวถึงความรัก มักมีแนวโน้มทำให้เข้าใจว่าคือ **ความรู้สึกในเชิงชู้สาว** หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า **ความรักหมายถึงความรักระหว่างเพศ** ซึ่งแท้จริงแล้วภายในรากฐานความคิดและความเข้าใจของคนระดับนี้ หากมองได้ลึกกว่านั้น และหวนกลับมาค้นหาความจริงจากใจของผู้ที่มองเห็นเป็นอย่างนั้น น่าจะรู้ได้ว่ามีกิเลสหนามาก ทำให้จิตใจขาดความประณีตละเอียดอ่อนและมองเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้ง

หากมองในมุมกลับและเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมพบสัจธรรมได้อย่างชัดเจนว่า บุคคลใดก็ตามที่มองเห็นคนอื่นเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ตัวเองนั่นแหละที่มีสิ่งนั้น ๆ อยู่ในรากฐานจิตใจแล้ว ดังที่ความจริงได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า ผู้ใดมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายนอกว่าคือปัญหา แท้จริงแล้ว ปัญหาอยู่ภายในรากฐานจิตใจของผู้ที่มองนั่นเอง

หวนกลับมาพิจารณาถึง **ศาสนา** ภายในธรรมชาติของโลก มนุษย์ก็มีศาสนารวมทั้งลัทธิความเชื่อ แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ดังนั้นหากมองสู่ปัจจุบัน น่าจะเข้าใจความจริงได้ว่า แต่ละรูปแบบของศาสนาต่างก็หมายถึงกิ่งก้านสาขาซึ่งมีรากฐานอยู่ในจิตใจมนุษย์แต่ละคน ดังนั้นการที่ทุกศาสนาเน้นความสำคัญไปยังความรักจึงน่าจะหมายถึง**ความรักซึ่งมีรากฐานอยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์แต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติ**

ดังนั้น ถ้าภายในมวลรวมของมนุษยโลก หากสามารถเข้าใจได้ลึกซึ้งถึงที่สุดแล้ว **ไม่ว่าศาสนาไหนก็ตาม น่าจะมีรากฐานความคิดร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน** ช่วยให้สานความรู้ความเข้าใจถึงซึ่งกันและกันได้ ทำให้**โลกมนุษย์มีความสงบสุขยิ่งกว่าที่แล้วมา**

จากภาพรวมที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะสะท้อนให้เห็นความจริงได้ว่า แม้แต่ความรักภายในความรู้ความเข้าใจของแต่ละคน ก็ยังมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย แต่การเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก สิ่งที่เรียกกันว่า **ทรัพยากรธรรมชาติ** ถูกมนุษย์นำไปใช้ประโยชน์จนกระทั่งเหลือปริมาณลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ มนุษย์ซึ่งเป็นปุถุชนจึงมีการแย่งชิงกันในอัตราที่สูงขึ้น ทำให้มนุษย์เองมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

สิ่งนี้เองมีผลทำให้ความรู้ความเข้าใจในตนเองของมนุษย์เริ่มตื้นเขินมากขึ้น จนกระทั่งทำให้**คนส่วนใหญ่ในสังคมมองความหมายของคำว่า ความรัก ห่างจากความจริงมากขึ้น** จนกระทั่งมาถึงช่วงที่สัมผัสกับความรักแล้ว มักสะท้อนแนวโน้มให้เข้าใจความรักไปในทางความสัมพันธ์ทางเพศอย่างเดียว แทนที่จะสามารถเจาะลึกลงไปถึงรากฐานที่เป็นความจริงได้อย่างลึกซึ้ง

รากฐานชีวิตของมนุษย์กับความรัก

ดังได้กล่าวไว้แล้วแต่แรกว่าชีวิตมนุษย์แต่ละคนที่เกิดมา ย่อมมีเงื่อนไขแฝงมาในจิตวิญญาณอย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งนี้และทั้งนั้น หากปราศจากเงื่อนไขเสียแล้วร่างกายของมนุษย์ย่อมไม่สามารถเกิดมาเป็นตัวตนได้ เนื่องจากหากเกิดมาก็คงไม่สามารถอยู่ได้นับแต่เริ่มแรก เนื่องจาก ทุกสิ่งซึ่งเป็นเงื่อนไขอยู่ภายในรากฐานจิตใจมนุษย์แต่ละคน หากใช้ความจริงที่ว่า **เมื่อไม่มีสิ่งนี้ก็ย่อมไม่มีสิ่งนั้น** มาเป็นหลักในการพิจารณาย่อมรู้ได้ว่าเมื่อไม่มีเงื่อนไขอยู่ในจิตวิญญาณที่จะใช้สนองตอบความต้องการของร่างกาย ร่างกายย่อมไม่เกิดมาได้

ด้วยเหตุนี้เอง ความรักจึงเป็นเงื่อนไข อันเป็นธรรมชาติที่แฝงอยู่ในจิตใจมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เริ่มต้นจุติ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ความรักสัจธรรม ซึ่งหมายถึง ความรักซึ่งทำหน้าที่รักษาความจริงที่มีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง** หรืออีกนัยหนึ่ง**ความรักรากฐานความเป็นคน** อันควรสงวนไว้เสมอเหมือนด้วยชีวิตตนเอง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อให้แต่ละคนใช้เป็นรากฐานการเรียนรู้ความจริงจากภายนอกด้วยการนำปฏิบัติกับเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย ซึ่งมีผลหวนกลับมากระทบความรู้สึก ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจและชำระล้างภาวะยึดติด อันถือเป็นเงื่อนไขซึ่งแต่ละคนมีมาแต่กำเนิดให้เกิดความเข้าใจ ช่วยให้การทำงานเพื่อการเรียนรู้สรรพสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก เกิดการปล่อยวาง เปลี่ยนมาเป็นความเข้าใจถึงความจริงซึ่งมีอยู่ในใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จึงสรุปไว้ในที่สุดได้ว่า แท้จริงแล้ว ประโยชน์ของความรักซึ่งธรรมชาติให้มาภายในรากฐานมนุษย์แต่ละคน ก็เพื่อให้มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือขั้นพื้นฐาน หากตนเองตกอยู่ในสภาพที่มองผิดด้านย่อมนำมาใช้ทำลายตัวเอง นับว่าเป็นอันตรายแก่ตนเองในการมีโอกาสเรียนรู้สิ่งซึ่งตามมาภายหลัง และอาจมีผลหวนกลับมาทำให้เกิดการทำร้ายชีวิตตัวเองได้โดยง่าย

วิถีการเปลี่ยนแปลงอันเป็นที่สุดของชีวิตมนุษย์

ในที่สุด น่าจะสรุปความจริงได้ว่า ภายในโลกปัจจุบัน สภาพการเรียนรู้จากรากฐานจิตใจของแต่ละคน แม้แต่ในบรรยากาศการจัดการศึกษา ได้เปลี่ยนแปลงมาถึงขั้นมีการยึดติดสิ่งที่เป็นเครื่องมือซึ่งมนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเองเพื่อใช้ประโยชน์กว้างขวางมากขึ้น นับตั้งแต่**เครื่องมือวิทยาศาสตร์**ภายในห้องเรียนออกมาถึงการยึดติด**สถาบันการศึกษา** ซึ่งก็เป็นเครื่องมือลักษณะหนึ่ง เลยมาถึงการยึดติดอยู่กับ**ผลพวงทางวัฒนธรรม** เช่น **วัฒนธรรมภาษา**และตัวอักษร จนกระทั่งมาถึงระดับซึ่งลึกมากขึ้นคือ**ประเพณีนิยม** ซึ่งขณะนี้ผลจากการยึดติดได้สะท้อนกลับมาทำให้มนุษย์ใช้สิ่งดังกล่าวเป็นเครื่องมือทำลายล้างกันเองชัดเจนยิ่งขึ้น

ในมุมกลับจึงช่วยให้รู้ความจริงว่า สิ่งใดก็ตามที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดขึ้นมา แม้กระทั่งเรื่อง**ประเพณีนิยม** ไม่ว่าจะมีมาแล้วช้านานแค่ไหน ย่อมถูกชำระล้างให้ค่อย ๆ หมดไปอย่างเป็นธรรมชาติ คงเหลืออยู่แต่**สภาพจิตใจของมนุษย์** ซึ่งในที่สุดเงื่อนไขซึ่งเข้าไปแฝงอยู่ก็ควรจะถูกชำระล้างให้หมดสิ้นไปด้วย คงเหลืออยู่แต่วิญญาณมนุษย์อยู่ในความว่างเปล่า ส่วนมนุษย์ในด้านรูปธรรมก็คงจะกลายเป็นอดีตต่อไปสำหรับโลกใบนี้เท่านั้น

ขณะนี้มนุษย์มีความเข้าใจความหมายของคำว่า **ความรัก** ตื้นเขินยิ่งขึ้น ทั้ง ๆ ที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าเงื่อนไขความรักที่เข้าไปแฝงอยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์ก็คือเครื่องมือขั้นสุดท้ายที่ลึกซึ้งที่สุดแล้ว และสิ่งดังกล่าวกำลังหวนกลับมาทำลายชีวิตมนุษย์เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าความเป็นคนซึ่งควรมุ่งไปสู่**อิสรภาพภายในจิตวิญญาณ** ซึ่งหมายถึงจิตที่ปลอดจากเงื่อนไขทั้งหลายแล้ว อันนับได้ว่าเป็นจุดสุดท้ายของร่างกายและชีวิตมนุษย์ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะตัว

บทสรุป

ที่อยู่อาศัยของวิญญาณมนุษย์เริ่มต้นจากไหนและจบลงตรงไหน ?

สิ่งที่กล่าวมาแล้วน่าจะเป็นคำถามคำตอบขั้นสุดท้าย ซึ่งนำมาใช้เป็นบทสรุปภายในเนื้อหาสาระเท่าที่แสดงออกแล้วทั้งหมด

เรามักพูดถึงความสำคัญของ**บ้าน**เพื่อให้คนรักบ้าน **รักครอบครัว** ซึ่งก็เป็นสิ่งมีเหตุผลในระดับหนึ่ง แต่ก็ใช่ว่าเกิดจากการมองเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้งถึงที่สุดไม่

ถ้าจะกล่าวว่า **บ้านตามความหมายของแนวคิดเท่าที่กล่าวมาแล้ว ยังไม่ใช่ของจริง หากเป็นสิ่งสมมติเท่านั้น** การกล่าวเช่นนี้อาจมีหลายคนที่ยังเข้าใจได้ไม่ถึง คัดค้านว่า **พูดออกมาได้อย่างไรว่าบ้านซึ่งแต่ละคนอยู่และเป็นเจ้าของไม่ใช่ของจริง**

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ซึ่งมีความทุกข์ในขณะที่ตนกำลังรู้สึกสูญเสียสิ่งซึ่งตัวเองเชื่อว่ามีความสำคัญสำหรับชีวิตคงคิดได้แค่นั้น

หากมองเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้งภายในภาพรวมของชีวิตมนุษย์ และสามารถเรียงลำดับขั้นตอน นับแต่เริ่มจุติมาสู่โลก บ้านหลังแรกน่าจะได้แก่**ครรภ์มารดาตนเอง** ซึ่งให้ความอบอุ่นและทุกสิ่งทุกอย่างบนพื้นฐานธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ความรักซึ่งอยู่ในวิญญาณของแม่**อันควรได้รับการสนองตอบจากลูก โดยถือเป็นหน้าที่

ถัดจากนั้นมาเมื่อลืมตาดูโลก โอกาสซึ่งธรรมชาติของชีวิตได้มอบมาให้ น่าจะได้แก่หน้าที่ในการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อม โดยเรียงลำดับจากสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวอันควรอยู่ใกล้ใจที่สุด ถือเป็นพื้นฐานชีวิตตนเอง น่าจะได้แก่พื้นดินถิ่นเกิด ร่วมกับสรรพสิ่งทั้งหลายซึ่งอยู่บนพื้นฐานร่วมกัน อันควรมอบความรักให้จากจิตสำนึกที่หยั่งรู้คุณค่าได้อย่างลึกซึ้ง

จึงกล่าวอย่างมั่นใจได้ว่า แผ่นดินหรืออีกนัยหนึ่ง **แม่ธรณี** คือแม่ของชีวิตตนเอง

สภาพการเรียนรู้จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดอย่างรวม ๆ น่าจะถือได้ว่าคือพื้นฐานสำคัญที่สุดซึ่งให้ความอบอุ่นทางใจ ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต โดยการปฏิบัติจากความจริงใจอย่างเคร่งครัด ซึ่งสิ่งนี้เองที่มีผลบ่งบอกอย่างชัดเจนถึงความมั่นคงอยู่กับเหตุและผล อีกทั้งยังหวังได้ว่าน่าจะมีการปฏิบัติสืบทอดต่อไปให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิถีการเปลี่ยนแปลงจากรากฐานตนเอง ทั้งในด้านการเรียนรู้ร่วมกับการเข้าใจความจริง ด้านหนึ่งย่อมมีผลเป็นภูมิคุ้มกัน ปรากฏอยู่ในรากฐานตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น ยิ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมนำไปสู่แรงกดดันรุนแรงยิ่งขึ้น

ส่วนอีกด้านหนึ่ง ผลจากการเรียนรู้ซึ่งทำให้รากฐานความคิดตนเองลุ่มลึกยิ่งขึ้น ย่อมช่วยให้พบความจริงชัดเจนมากขึ้นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่บนพื้นฐานความหลากหลายย่อมมีความสำคัญเสมอเหมือนกันหมด จึงรวมเป็นหนึ่งเดียวกันช่วยให้ผลการนำปฏิบัติเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง

เมื่อชีวิตก้าวมาถึงช่วงนี้คงจะเรียนรู้ความจริงได้เองว่า ที่ไหน ๆ ก็ตามคือบ้านซึ่งเป็นที่อยู่ของวิญญาณความรักทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่บ้านซึ่งเห็นได้เฉพาะหน้า ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรืออยู่ป่า นอกจากนั้นบนพื้นฐานศาสนาซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะอยู่บ้าน อยู่วัด อยู่โบสถ์ อยู่สุเหร่า หรืออยู่ในที่อื่นใด สิ่งเหล่านี้ก็คือบ้านในวิญญาณตนทั้งนั้น

บ้านเป็นธรรมชาติที่ควรจะปรากฏอยู่ในวิญญาณความรักของแต่ละคนผู้ซึ่งปรารถนาความสงบสุขของโลก น่าจะได้แก่ บ้านซึ่งปลอดแล้วจากรูปแบบต่าง ๆ คงเหลืออยู่แต่เพียงความสงบที่อยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ไม่ว่าขณะใดชีวิตจะอยู่ท่ามกลางบรรยากาศอย่างไรก็สุดแล้วแต่

โดยที่มองเห็นแล้วว่า โลกซึ่งมีมวลมนุษยชาติอยู่ร่วมกัน น่าจะถือว่าคือบ้านเดียวกันทั้งหมด ทั้งนี้และทั้งนั้นสิ่งที่กล่าวมาแล้วซึ่งมีเหตุมีผลสานถึงซึ่งกันและกัน น่าจะส่งผลทำให้เกิดสันติสุขให้แต่ละคนสามารถเห็นได้รู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

เมื่อกล่าวถึงช่วงนี้ วิธีการปฏิบัติภายในการดำเนินชีวิตที่กล่าวถึงโลก หากผู้ใดดำเนินชีวิตมาถึงจุดทำให้รากฐานจิตใจอิสระถึงระดับหนึ่งแล้ว ควรจะมีธรรมชาติที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งสองด้าน นอกจากนั้นยังควรเห็นได้อย่างลึกซึ้งว่า ระหว่างสองด้าน ด้านใดคือพื้นฐานของอีกด้านหนึ่งด้วย

จากเหตุดังกล่าว เมื่อพูดถึงโลก โดยที่การเรียนรู้ก้าวมาถึงจุดนี้ น่าจะมองเห็นทั้งโลกภายนอกและโลกภายในรากฐานจิตใจมนุษย์เอง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรเข้าใจได้แล้วว่าโลกภายในคือพื้นฐานที่ช่วยให้การเรียนรู้โลกภายนอกสามารถมุ่งลึกลงไปถึงความจริงอันเป็นที่สุดได้เอง ข้อแตกต่างระหว่างโลกภายนอกกับโลกภายในซึ่งควรจะถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด น่าจะได้แก่การที่โลกภายในเป็นสิ่งอิสระ ปลอดแล้วจากเงื่อนไขทั้งหลาย จึงปลอดจากการรับอิทธิพลภายนอกเข้ามาทำให้ยึดติดได้เลย

การเรียนรู้ของมนุษย์ที่สามารถเจาะลึกลงไปถึงที่สุด น่าจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงความจริงได้ว่า แท้จริงแล้วแม้ชีวิตมนุษยชาติจะสูญไปจากโลกนี้แล้วทั้งหมด แต่วิญญาณ ซึ่งหมายถึงการเกิดและความเป็นมาของชีวิตมนุษย์ที่เคยมีอยู่ในโลก คืออดีตซึ่งมีอยู่ในความเป็นจริงมาแล้ว

1 พฤศจิกายน 2544